

Lucija Kavčič, Matic Štojs Lomovšek, Arhiv Demokracije

Raziskava: POLOŽAJ MLADIH ZAMEJCEV

V prostorih Slovenske matice so predstavili monografijo z naslovom Splošni položaj mladih v slovenskem zamejstvu, ki je izšla že konec novembra lani in je rezultat znanstvenoraziskovalnega projekta. V naslednjih mesecih bodo izšle še tri monografije.

Triletni znanstvenoraziskovalni projekt z imenom Mladi v slovenskem zamejstvu: družbeni in kulturni konteksti ter sodobni izzivi so izvedli in pred dobrim letom dokončali raziskovalci treh zamejskih znanstvenih inštitutov: Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI) iz Trsta, Slovenskega znanstvenega inštituta (SZI) in Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik (SNIUJ), oba iz Celovca, ter Inštituta za narodnostna vprašanja iz Ljubljane kot osrednjega slovenskega znanstvenega inštituta za narodnostnomanjšinska vprašanja.

Še tri monografije

Še tri monografije, ki bodo na podlagi tega projekta izšle v naslednjih mesecih, bodo obravnavale še tematske vsebine identifikacijskih procesov, jezikovnega profila in

O številu mladih zamejcev, ki so »manjšina v manjšini« je mogoče govoriti zelo približno: na Hrvaškem jih je od 1.000 do 2.000, na Madžarskem od 300 do 400, v Avstriji več tisoč, v Italiji pa vsaj 10.000.

participacije mladih v slovenskem zamejstvu. Monografijo Splošni položaj mladih v slovenskem zamejstvu so avtorsko pripravili: dr. Zaira Vidau (sodelavka SLORI), ki je v raziskavi obdelala slovensko zamejstvo v Italiji, mag. Milan Obid (sodelavec SZI), ki je v raziskavi obdelal slovensko zamejstvo v Avstriji, dr. Katalin Munda Hirnök in prof. dr. Sonja Novak Lukanovič (obe sodelavki INV), ki sta v raziskavi obdelali slovensko zamejstvo na Madžarskem, dr. Mojca Medvešek in doc. dr. Barbara Riman (obe sodelavki INV), ki sta v raziskavi obdelali slovensko zamejstvo na Hrvaškem, ter dr. Vera Kržišnik Bukič (INV), ki je tudi urednica knjige.

Na predstavitvi so govorili dr. Vera Kržišnik Bukič, slavist prof. dr. Janez Dular, minister za Slovence v zamejstvu in po svetu v prvi Vladi Republike Slovenije, ter pravnik dr. Dejan Valentinčič.

Slovenščina na robu?

Dr. Vera Kržišnik Bukič je na vprašanje o prihodnosti slovenskih manjšin dejala: »Nikoli v zgodovini niso bile slovenske manjšine v tako dobrem splošnem položaju, kot so danes. Načelno in materialno jih podpirajo vse štiri matične države, Slovenija kot država matičnega naroda, a tudi starši in slovenske starejše generacije po vsem zamejstvu se zavedajo, da 'na mladih svet stoji', ter jih k slovenstvu in rabi slovenskega jezika spodbujajo.«

Opozorila je, da se je slovenska manjšina na Hrvaškem po osamosvojitvi Slovenije šele oblikovala: »Slovinci na Hrvaškem se pred razpadom skupne države leta 1991 nikoli niso čutili kot narodnostna manjšina in se v socialno psihološkem smislu na novo manjšinsko nalogo šele dobro na-

vajajo. Še posebej pa to velja za mlade, ki imajo nizko razvito slovensko narodnostno zavest, kar pa je posledica tudi siceršnjega odnosa današnje mladine do narodnostne pripadnosti v vseh zamejstvih in v Evropi nasploh. Za tako stanje so številni vzroki in razlogi. Omenimo jih le nekaj: kompleksna, dvojna, večplastna itd. narodnostna pripadnost ali zavest, globalizacija, digitalizacija družbenega življenja kot neustavljivi tokov planetarnega razvoja človeštva itd. Bolje kot slovenska narodnostna pripadnost kotira med mladimi zamejci vrednota slovenskega jezika, zlasti v italijanskem zamejstvu, manj v avstrijskem in madžarskem ter še nižje v hrvaškem.«

Ekonomska situacija

O tem, kakšna prihodnost potemtakem čaka slovenske manjšine v sosednjih državah, smo vprašali za mnenje tudi dr. Dejana Valentinčiča, raziskovalca slovenskega zamejstva in izseljenstva, ki pa v omenjeni raziskavi ni bil neposredno udeležen: »Neizogibno dejstvo žal je, da se slovenske manjšine v vseh sosednjih štirih državah krčijo, posebej njihovo narodno zavedno jedro. To je žal usoda vseh

»Bolje kot slovenska narodnostna pripadnost kotira med mladimi zamejci vrednota slovenskega jezika.«

»Nikoli v zgodovini niso bile slovenske manjšine v tako dobrem splošnem položaju, kot so danes.«

manjšin tudi drugje po Evropi. Vsa ta štiri obmejna območja pesti tudi izseljevanje. V FJK so številke podobne kot v Sloveniji – izseli se petina ene generacije vsako leto. To zelo šibi tudi slovensko manjšino.

Na Koroškem se sicer ne izseljujejo toliko v tujino, a veliko mladih ostaja na Dunaju in v Gradcu. Tudi iz Porabja se selijo za boljšim kruhom, a ne le mladi Slovenci, na sploh se območje prazni. Enako velja za obmejna območja s Hrvaško. Tu se številni odločijo za študij v Sloveniji in nato tudi tukaj ostanejo, saj imajo veliko več zaposlitvenih možnosti. To je v korist Sloveniji, a povzroča demografsko zimo za slovensko manjšino na Hrvaškem. Tudi v Videmski pokrajini, posebej Terski dolini, Karnajski dolini in Reziji je ekonomska situacija zelo zaskrbljiva. Dejansko se bo v naslednjih nekaj letih odločalo, a bo slovenska navzočnost tam preživela.«

Sodobni tigrovci

Tudi dr. Dejan Valentinčič meni, da so omenjena monografija in še tri, ki so napovedane, zagotovo zelo pomembne pri razumevanju situacije mladih v zamejstvu: »Le upamo lahko, da bo to pomembna podlaga na uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu pri določanju prihodnjih politik na tem področju, pa tudi za vse politične stranke pri pripravi predvredilnih programov in manifestov pred bližajočimi se volitvami,« je dejal Valentinčič in nadaljeval: »Rezultati monografije kažejo, da so vrednote, kot so etnična identiteta, razvoj slovenske manjšine, večjezičnost, precej nizko na lestvici vrednot mladih, ponekod celo prav na dnu. A vendarle, ko sam obiskujem te skupnosti na terenu, vedno opažam, da najdemo po šolah danes tudi mlade, ki so po zavednosti sodobni tigrovci, tako da nikakor ne smemo obupati. Zagotovo so mladi danes bolj angažirani na področju kulture, športa, dobrotelčnosti, zelo težko pa jih je aktivirati na področju politike. Če se na kulturnem področju zelo trudijo, da nikjer ne bi zapadli folklorizaciji, se na trenutke zdi, da je vsesplošno zavračanje manjšinske politike že skoraj folklor in so drugačna mnenja nezaželena.«